

سلام الغزالي

۹۴۲۸۶

دانشگاه مازندران

دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی ساری
علوم دامی و شیلات

پایان نامه کارشناسی ارشد

برآورد ضرایب اقتصادی برخی از صفات مهم تولیدی در گوسفند نژاد دالاق

استاد راهنما:

دکتر هادی سیاح زاده

استاد مشاور:

دکتر سید حسن حافظیان - دکتر آشور محمد قره باش

تهیه کننده:

حسینعلی شامیری دارابی

تابستان ۸۷

۹۴۳۱۴

کتابخانه اطلاعات مازان ساری
حسینعلی دارابی

۱۳۸۷ / ۹ / ۲ -

چکیده:

در این تحقیق ضرایب اقتصادی برخی از صفات مهم تولیدی در گوسفند دالاق با استفاده از یک مدل ریاضی برآورد گردید. پنج صفت شامل تعداد بره در هر زایش، نرخ زنده ماننی بره ها تا شیرگیری، نرخ جایگزینی میش ها در گله، وزن از شیرگیری و میانگین رشد روزانه بعد از شیرگیری تا ۶ ماهگی مورد مطالعه قرار گرفت. ضرایب اقتصادی صفات فوق در دو سیستم یک بار زایش در سال و سه بار زایش در دو سال محاسبه گردیدند. فاصله ضرایب اقتصادی نسبی صفات با استفاده از انحراف معیار فنوتیپی آنها محاسبه شد که در سیستم یکبار زایش در سال در پنج صفت تعداد بره در هر زایش، نرخ زنده ماننی بره ها تا شیرگیری، نرخ جایگزینی میش ها در گله، وزن از شیرگیری و میانگین رشد روزانه بعد از شیرگیری به ترتیب برابر با ۵۲/۷۰۸، ۲۴/۱۰۱، ۰/۰۰۰۴۴، ۲/۶۰۳ و ۱۸/۷۰۸ برآورد گردید، این صفات ذکر شده در بالا در سیستم سه بار زایش در دو سال به ترتیب برابر با ۵۳/۲۲۱، ۲۴/۷۱۱، ۰/۰۰۰۳۶، ۳/۹۶۵ و ۱۹/۹۷۶ می باشد. صفات تولید مثلی در میش ها (تعداد بره در هر زایش و نرخ زنده ماننی بره ها) دارای بزرگترین ضرایب اقتصادی در هر دو سیستم و در تمامی حالات برآورد شده که بیانگر تاثیر بسیار زیاد این صفات می باشد. این در حالی است که ضریب اقتصادی صفت نرخ جایگزینی میشها به دلیل تاثیر منفی این صفت بر تعداد بره قابل فروش، بسیار کوچک می باشد. ضریب اقتصادی صفات وزن از شیرگیری و میانگین رشد روزانه بعد از شیرگیری در هر دو سیستم و در تمامی حالات مثبت می باشد.

کلمات کلیدی: گوسفند دالاق، ضرایب اقتصادی، تعداد بره در هر زایش، نرخ زنده ماننی بره ها تا شیرگیری، وزن از شیرگیری، میانگین رشد روزانه بعد از شیرگیری، نرخ جایگزینی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	فصل اول : کلیات
	مقدمه
۲	
۴	۱-۱- وضعیت جغرافیایی استان گلستان
۴	۱-۲- آب و هوای استان گلستان
۵	۱-۳- پوشش گیاهی
۵	۱-۴- مرتع
۶	۱-۴-۱- مراتع بیلاقی
۶	۱-۴-۲- مراتع قشلاقی
۶	۱-۵- وضعیت دام های کوچک استان گلستان
۸	۱-۶- گوسفندان موجود در ترکمن صحرا
۹	۱-۷- مشخصات گوسفندان دالاق
۱۱	۱-۸- مشخصات کیفی بدن گوسفندان نژاد دالاق
۱۱	۱-۹- رنگ قسمت های مختلف بدن گوسفند نژاد دالاق
	فصل دوم : بررسی منابع
۱۳	۱-۲- اهمیت محاسبه ضرایب اقتصادی
۱۴	۲-۲- هدف اصلاح نژاد
۱۵	۲-۳- روش های انتخاب
۱۶	۲-۳-۱- روش تاندوم یا انتخاب متوالی
۱۶	۲-۳-۲- روش سطوح حذفی مستقل
۱۷	۲-۳-۳- روش نمره کل یا شاخص انتخاب
۱۸	۲-۳-۳-۱- خصوصیات شاخص انتخاب
۲۱	۲-۴- طبقه بندی روش های محاسبه ضرایب اقتصادی
۲۱	۲-۴-۱- طبقه بندی بر اساس روش تعریف بازدهی
۲۲	۲-۴-۲- طبقه بندی بر اساس گرایش انتخاب
۲۳	۲-۴-۳- طبقه بندی بر اساس سطح سیستم تولید
۲۳	۲-۴-۴- طبقه بندی بر اساس ابعاد سیستم تولید
۲۴	۲-۴-۵- طبقه بندی بر اساس طول زمان برای ارزیابی نتایج حاصل از انتخاب

۲۴	۶-۴-۲-طبقه بندی بر اساس ماهیت روش محاسبه ضرایب اقتصادی
۲۵	۷-۴-۲-مدل زیست-اقتصادی
۲۵	۵-۲-معادلات سود
۲۷	۱-۵-۲-نکات قابل توجه در طراحی معادلات سود در اصلاح نژاد
۲۸	۶-۲-سود صفر
۳۳	۷-۲-ریسک و عدم قطعیت در برآورد ارزش اقتصادی
۳۵	۸-۲-تنزیل
۳۶	۹-۲-راندمان بیولوژیکی
۳۶	۱۰-۲-پژوهش های انجام شده
	فصل سوم: روش تحقیق
۴۲	۱-۳-وضعیت گله مورد بررسی
۴۴	۲-۳-صفات مورد مطالعه
۴۵	۱-۲-۳-افزایش درآمد
۴۵	۲-۲-۳-کاهش هزینه ها
۴۶	۳-۳-تعریف صفات مورد مطالعه
۴۶	۱-۳-۳-تعداد بره در هر زایش
۴۶	۲-۳-۳-نرخ زنده ماننی بره ها تا شیرگیری
۴۶	۳-۳-۳-نرخ جایگزینی
۴۷	۴-۳-۳-وزن از شیرگیری
۴۷	۵-۳-۳-سرعت رشد روزانه بعد از شیرگیری
۴۸	۶-۳-۳-وزن بدون دنبه و وزن دنبه
۴۹	۴-۳-مواد و روش برآورد پارامترهای اقتصادی
۴۹	۱-۴-۳-درآمدها
۴۹	۲-۴-۳-هزینه ها
۵۰	۱-۲-۴-۳-هزینه های تغذیه ای
۵۰	۲-۲-۴-۳-هزینه های نگهداری
۵۱	۳-۲-۴-۳-هزینه های کارگری
۵۱	۴-۲-۴-۳-هزینه های پشم چینی
۵۱	۵-۲-۴-۳-هزینه های بهداشتی
۵۲	۳-۴-۳-پارامترهای اقتصادی
۵۲	۴-۴-۳-روش برآورد پارامترهای اقتصادی
۵۴	۵-۴-۳-روش برآورد ضرایب اقتصادی

فصل چهارم : بحث و نتیجه گیری

۶۴	۱-۴-معادلات هزینه، درآمد
۶۷	۲-۴-معادلات برآورد ضرایب اقتصادی
۶۷	۱-۲-۴-سیستم یکبار زایش در سال
۶۷	۱-۱-۲-۴-معادلات برآورد ضرایب اقتصادی صفت تعداد بره در هر زایش
۶۸	۲-۱-۲-۴-معادلات برآورد ضرایب اقتصادی نرخ زنده مانی بره ها تا شیرگیری
۶۹	۳-۱-۲-۴-معادلات برآورد ضرایب اقتصادی نرخ وزن از شیرگیری
۷۰	۴-۱-۲-۴-معادلات برآورد ضرایب اقتصادی نرخ میانگین رشد روزانه بعد از شیرگیری
۷۱	۵-۱-۲-۴-معادلات برآورد ضرایب اقتصادی نرخ جایگزینی
۷۱	۲-۲-۴-سیستم سه بار زایش در دو سال
۷۱	۳-۴-برآورد پارامترهای اقتصادی مدل
۷۲	۴-۴-ضرایب اقتصادی صفات
۷۲	۵-۴-ضرایب اقتصادی نسبی
۷۳	۶-۴-بحث و نتیجه گیری
۷۵	۷-۴-پیشنهادات
۸۵	منابع

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۷	جدول ۱-۱: تعداد گوسفند و بز استان گلستان به تفکیک شهرستان
۱۰	جدول ۲-۱: مشخصات گوسفند آتابای
۵۶	جدول ۱-۳: بررسی هزینه ها در سه گله گوسفند آتابای (دالاق)
۵۷	جدول ۲-۳: مقادیر استفاده شده جهت پارامترهای مدل (سیستم یکبار زایش در سال)
۷۷	جدول ۱-۴: هزینه رشد و نگهداری یک راس بره تازه متولد شده
۷۸	جدول ۲-۴: هزینه رشد و نگهداری یک راس بره تا سن شیرگیری
۷۹	جدول ۳-۴: هزینه رشد و نگهداری یک راس از شیرگیری تا شش ماهگی
۸۰	جدول ۴-۴: هزینه رشد و نگهداری یک راس بره جایگزین
۸۱	جدول ۵-۴: هزینه پرورش و نگهداری یک راس میش جوان در حال رشد
۸۲	جدول ۶-۴: هزینه پرورش و نگهداری یک راس میش بالغ در یک سال
۸۳	جدول ۷-۴: ضرایب اقتصادی مطلق صفات (ریال)
۸۴	جدول ۸-۴: ضرایب اقتصادی نسبی صفات (ریال)

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۱۲	شکل ۱-۱: تصاویر گوسفند نژاد دالاق
۵۹	شکل ۱-۳: ترکیب و وضعیت گله در سیستم یکبار زایش در سال (با ۱۰٪ دوقلو زایی)
۶۰	شکل ۲-۳: ترکیب و وضعیت گله در سیستم یکبار زایش در سال (با ۱۵٪ دوقلو زایی)
۶۱	شکل ۳-۳: ترکیب و وضعیت گله در سیستم سه بار زایش در دو سال (با ۱۰٪ دوقلو زایی)
۶۲	شکل ۴-۳: ترکیب و وضعیت گله در سیستم سه بار زایش در دو سال (با ۱۵٪ دوقلو زایی)

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

پرورش گوسفند و بز از دیرباز به عنوان یکی از مشاغل مهم تولیدی حائز اهمیت بوده است. با سیری در متون تاریخی کشورمان نقش مهم اقتصادی، اجتماعی و سیاسی این حرفه مشخص می شود. تنوع آب و هوایی، تنوع نژادی گوسفند و بز، تنوع قومی، ابداعات و سازماندهی در تولید پرورش دهندگان ما را در انتخاب روشهای مناسب تولید رهنمون بوده است.

در قرن حاضر یکی از بزرگترین مشکلات بشر، تهیه مواد غذایی بوده بطوریکه کمبود و گرانی آن همواره نظرات مسئولان و تولید کنندگان و محققین بخش کشاورزی را به خود جلب کرده است به خصوص مسئله افزایش جمعیت جهان در کشورهای در حال توسعه نیز سبب تشدید این موضوع شده است. امروزه مواد غذایی مهمترین عامل استقلال هر نظامی بوده و تامین پروتئین حیوانی نسبت به سایر مواد غذایی به علت اهمیتی که در امر تغذیه انسانها دارد، در برنامه عمرانی، اقتصادی و نهایتاً سلامتی و تندرستی هر جامعه موثر بوده و طرحهای تامین این ماده حیاتی پرارزش جایگاه ویژه ای دارد (۱، ۵)

بهبود در عملکرد صفات تولیدی در قسمت پرورش گوسفند می تواند از طریق بهبود مدیریت، تغذیه و ژنتیک حاصل شود. بهبود از طریق استفاده از حیواناتی که از نظر ژنتیکی برتر هستند به لحاظ تجمعی بودن، بهترین راه برای افزایش بازدهی در تولیدات حیوانات می باشد (۳۰) بهبود ژنتیکی بر روی بهبود جهت دار ژنتیکی حیواناتی که در سال های آینده می آیند، متمرکز شده به طوریکه آنها تحت شرایط اجتماعی و اکولوژیکی محیط تولید آینده، محصولات مطلوب تری تولید خواهند کرد. در طراحی برنامه های اصلاح نژاد حیوانات اهلی، بیشترین تاکید بر روی حداکثر کردن پیشرفت ژنتیکی در صفات مرتبط با سود آوری اعمال می گردد (۱۶).

محققین زیادی اولین قدم در طراحی برنامه های اصلاح نژاد را تصمیم گیری در مورد اهداف اصلاحی مناسب عنوان نمودند. برخی معتقدند که بزرگترین عامل در ناکارآمدی برنامه های اصلاحی، مطلوب نبودن اهداف اصلاحی است که سبب شده است فشار انتخاب بر روی صفات نادرست اعمال گردد (۲۷). اهداف اصلاحی تابعی از مجموعه صفاتی هستند که مطابق با اهداف توسعه ای و ویژگی های سیستم تولید، دارای یک اثر مستقیم بر درآمد و هزینه بوده و همچنین دارای تنوع ژنتیکی باشند. معمولاً یک هدف اصلاحی استاندارد جهانی و حتی ملی برای یک گونه خاص وجود ندارد. زیرا که شرایط اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی در مناطق مختلف متفاوت هستند. متنوع بودن اهداف اصلاحی بر اساس محیط های تولید محلی، بهبود ژنتیکی را به سمت سازگار شدن نژادها به محل خود سوق می دهد (۳۸).

همانطوریکه بیان شد تعیین ضرایب اقتصادی جهت تعیین تابع هدف اصلاح نژاد ضروری می باشد. لذا هدف از این تحقیق تعیین ضرایب اقتصادی صفات مورد نظر و تشکیل شاخص انتخاب مناسب در گوسفند دالاق در استان گلستان می باشد. لذا مهم ترین اهداف این تحقیق شامل موارد ذیل می باشد:

- ۱- تشخیص و تعیین منابع هزینه و درآمد در گوسفند دالاق
- ۲- تعیین صفات بیولوژیکی مؤثر بر هزینه و درآمد در گوسفند دالاق
- ۳- تشکیل معادلات سود برای سیستم پرورش گوسفند دالاق
- ۴- تعیین ضرایب اقتصادی صفات بیولوژیکی مؤثر بر هزینه و درآمد

۱-۱- موقعیت جغرافیایی استان گلستان

استان گلستان در شمال شرقی ایران قرار داشته و تقریباً $1/3$ درصد مساحت کشور را شامل می شود. حد شمالی آن دریای خزر و جمهوری ترکمنستان، حد شرقی آن استان خراسان، حد جنوبی آن استان سمنان و حد غربی آن استان مازندران می باشد (۱، ۹).

استان گلستان با مساحتی برابر 22022 کیلومتر مربع بین $53/15$ تا $58/35$ درجه طول شرقی و 36 الی 38 درجه عرض شمالی قرار دارد و جلگه شرقی دریای خزر را شامل می شود که در محدوده سه حوزه مهم آبخیز رودخانه های گرگان رود، قره سو و رودخانه اترک مرزی قرار دارد. با توجه به موقعیت جغرافیایی و وضعیت توپوگرافی از تنوع آب و هوایی سرد و کوهستانی معتدل، نیمه خشک و خشک برخوردار است و میزان بارندگی آن بین 150 تا 800 میلیمتر می باشد (۱، ۹).

۱-۲- آب و هوای استان گلستان

استان گلستان به علت شرایط خاص طبیعی آب و هوایی بسیار متنوعی را داراست که این امکان همه نوع فعالیت در زمینه زراعت، باغبانی و دامپروری را فراهم کرده است. قسمت اعظم نزولات آسمانی در فصول سرد به وقوع پیوسته و فصل تابستان نسبتاً گرم و خشک می باشد. این استان دارای شرایط آب و هوایی متنوع بوده و بارندگی از شرق به غرب استان از 300 به 150 میلیمتر و از جنوب به شمال نیز از حدود 650 به 200 میلیمتر کاهش می یابد. متوسط درجه حرارت حدود 16 تا $17/5$ درجه سانتی گراد در نقاط مختلف بوده و متوسط بارندگی در گرگان مرکز استان 507 ، آزاد شهر 685 ، گنبد 376 ، آق قلا $303/2$ ، مراوه تپه $368/5$ میلیمتر در سال و ارتفاع آن از سطح دریا 155 متر می باشد. آب و هوای این استان با توجه به خصوصیات دما و بارش باران می توان به سه نوع معتدل خزری مرطوب، کوهستانی

(معتدل سرد) و نیمه خشک (نیمه بیابانی) تقسیم کرد. منابع تامین آب در این استان شامل آب های مخزنی و انحرافی، چاه های عمیق، قنات ها، چشمه ها، چشمه های آب معدنی و رودخانه های اترک، قره سو و رود گرگان می باشد. (۱)

۱-۳- پوشش گیاهی

استان گلستان به دلیل موقعیت جغرافیایی و شرایط آب و هوایی و جنس خاک، از پوشش گیاهی متنوعی از قبیل جنگل انبوه، چمنزار و استپ برخوردار است. مجاورت دریای خزر و رشته کوه های البرز سبب شده است که به تبعیت از آب و هوا در دامنه شمالی البرز از خط ساحلی دریای خزر تا قله مرتفع، بر حسب افزایش ارتفاع، پوشش گیاهی متنوعی بصورت نوار های مشخص بوجود آید. بطور کلی، پوشش گیاهی این استان را می توان به جنگل و مرتع تقسیم کرد. پوشش گیاهی در قسمت دشت مرکزی شوره زار بیشتر از گیاهان خانواده سالسولا و سالیکورینا می باشد. تعدادی از نباتات بومی منطقه عبارتند از: گیاهان خانواده گرامینه، گیاهان خانواده بقولات، گیاهان خانواده پنیرک، مرغ، خارشتر، سالسولا و سالیکورینا، گز و جارو می باشد. (۱)

نباتات زراعی معمول عبارتند از: پنبه، گندم، جو، برنج، زیره، سویا، آفتابگردان و صیفی جات.

۱-۴- مرتع

به طور کلی چمنزارهای کوهستانی، گیاهان زیر جنگل و گیاهان استپی منطقه گرگان، مراتع استان را تشکیل می دهند این مراتع را بر حسب ارتفاع و فصول مورد استفاده می توان به مراتع ییلاقی و قشلاقی تقسیم کرد.

۱-۴-۱- مرابع ییلاقی

این مراتع به صورت چمنزار در ارتفاعات البرز در بالای حد جنگل های سوزنی برگ گسترش دارد و در فصل تابستان مورد استفاده دامداران استان قرار می گیرد. این مراتع توأم با گیاهان جنگلی وسعت زیادی دارد. از نظر ارزش اقتصادی جزو مراتع خوب کشور به شمار می رود. (۱)

۱-۴-۲- مراتع قشلاقی

مرابع قشلاقی استان به صورت پوشش استپی در جلگه گرگان و تپه ماهورهای شمال شرق آن بین گرگان رود و مرز ایران و ترکمنستان و در شرق دریای خزر گسترش دارند. این مراتع در گذشته یکی از مراکز مهم دامداری کشور به شمار می رفت که علاوه بر اینکه علف مورد نیاز دامهای محل را تأمین می نمود، عشایر خراسان شمالی و قوچان نیز برای تعلیف دام های خود از آن استفاده می کردند. لیکن چرای مفرط و بی رویه از یک سو و زیر کشت بردن مراتع از سوی دیگر، سبب تخریب مراتع شده است به طوری که گاهی حتی تکاپوی دام های محلی را نیز نمی نماید. (۱)

۱-۵- وضعیت دام های کوچک استان گلستان

استان گلستان با توجه به شرایط جغرافیایی متنوع و آب و هوایی خاص خود از مناطق مناسب برای پرورش گوسفند و بز و تولید فرآورده های آن محسوب می شود. براساس آمار سرشماری کشاورزی در سال ۱۳۸۲ در این استان حدود ۲۵۶۳۰۰۰ راس گوسفند و ۱۶۸۰۰۰ راس بز پرورش داده می شود. این تعداد دام از نظر اقتصادی (تولید گوشت، شیر، پشم، پوست و...) و همچنین از نظر اجتماعی به لحاظ اشتغالزایی برای عشایر و روستائیان ارزش فراوانی دارد.

این استان به علت داشتن شرایط جغرافیایی و اقلیمی خاص، دارای یک زمینه مساعد برای فعالیت های کشاورزی به خصوص حرفه دامپروری بوده و در این میان پرورش گوسفند به دلایل اقتصادی، سنت اجتماعی و فرهنگ خاص عشیره ای مردم منطقه اهمیت بسیار زیادی دارد و از این طریق بخشی از احتیاجات غذایی این منطقه و مناطق مجاور را تأمین می نماید. در این استان به دلیل تنوع شرایط اقلیمی (آب و هوا)، صنایع غذایی، روش نگهداری و انتخاب، گروه های ژنتیکی مختلفی از گوسفندان وجود دارند که در این میان پراکندگی و گسترش دو گروه ژنتیکی گوسفندان آتابای و گوسفندان زل بیش از دیگر گروه ها است (۱، ۹).

جدول ۱-۱: تعداد گوسفند و بز استان گلستان به تفکیک شهرستان

ردیف	نام شهرستان	آمار تعداد گله های گوسفند و بز
۱	بندرگز	۲۴۲
۲	کردکوی	۳۶۶
۳	بندر ترکمن	۱۵۹۰
۴	علی آباد	۱۸۸۸
۵	گنبد کاووس	۵۵۳۳
۶	مینودشت و کلاله	۵۴۸۷
۷	گرگان و آق قلا	۳۰۱۶

همچنین بر اساس گزارشات مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گرگان حدود ۳۶/۲۲ درصد از گوسفندان پرواری این استان از نژاد دالاق (آتابای) و ۲۷/۹۰ درصد نژاد زل و بقیه آمیخته های این دو نژاد بامغانی، افشاری، لری بختیاری، کردی و غیره می باشند. همچنین بیشترین گروه سنی گوسفندان پروار شده در منطقه ۴۲/۹۲ درصد در سن کمتر از ۶ ماهه و کمترین گروه سنی نیز میش و قوچ های پیر و حذفی با ۲/۹۷ درصد می باشند. از نظر جنس نیز ۶۲/۶۷ درصد دام نر (بره نر و قوچ) و ۳۷/۳۳ درصد نیز ماده (بره ماده و میش) می باشند. بیشترین فعالیت پرواربندی در فصل بهار (با نسبت ۵۲/۳۴ درصد کل دام های پروار شده). طول دوره پروار گوسفند در منطقه دامنه نوسان ۶۰ روز تا ۱۸۰ روز با متوسط ۱۰۵ روز می باشد (۱).

۱-۶- گوسفندان موجود در ترکمن صحرا

ترکمن صحرا به علت داشتن شرایط خاص آب و هوایی بسیار متنوع خود امکان همه نوع فعالیت کشاورزی در زمینه زراعت، باغبانی و دامپروری را فراهم کرده است. از دیرباز مردم منطقه به دلیل فرهنگ خاص عشایری و ایلاتی به دامپروری اشتغال داشته اند. پرورش دام های اهلی نظیر بز و گوسفند، شتر، اسب و گاو در منطقه متداول بوده ولی در این میان اهمیت گله داری و گوسفند داری از همه بیشتر است. شرایط مساعد دشت های منطقه زمینه بسیار مناسبی برای پرورش گوسفند و بز بوده است. به دلیل تنوع در آب و هوا و پوشش گیاهی منطقه و همچنین در اثر انتخاب مصنوعی توسط دامداران این منطقه چند گروه ژنتیکی متمایز و مشخص دارد که در منابع مختلف تعداد و نام این گروه های گوسفندان موجود در منطقه ترکمن صحرا اغلب متفاوت بوده ولی عمده آنها عبارتند از:

۱- گوسفندان بدون دنبه که ترکمنان آنان را ارگ می نامند که همان نژاد زل می باشد. این نژاد بیشتر در قسمت های غرب و شمال غربی منطقه وجود داشته و در قسمت مرکزی دشت نیز به صورت مخلوط با گوسفندان نیمه دنبه وجود دارد.

۲- گوسفندان نیمه دنبه یا آتابای که ترکمنان این گوسفندان را دالاق یا دالاک نیز می نامند و در قسمت های شمال و شمال شرقی ترکمن صحرا پراکنده بوده و در قسمت غربی نیز توام با گوسفندان زل وجود دارد. در برخی از منابع این گروه را دنبه دار نیز شناخته اند.

۳- گوسفندان دنبه دار کردی که بیشتر در قسمت شرق این منطقه و در استان خراسان پراکنده بوده و بیشتر در فصول بیلاقی به منطقه ترکمن صحرا می آیند. به علت مجاورت مناطق پرورش، این گوسفندان با یکدیگر مخلوط شده و در اثر تلاقی های متناوب گروه های متمایز دیگری را تشکیل می دهند و در برخی مناطق هر ۳ دسته این گوسفندان در داخل یک گله با هم پرورش داده می شوند (۹).

۱-۷- مشخصات گوسفندان دالاق

درباره گوسفندان آتابای که ترکمنان آن را دالاق یا دالاک نیز می نامند، مطالعات زیادی انجام نگرفته است. این گوسفندان در برخی منابع دنبه دار معرفی شده و در برخی منابع دیگر نیز نژادی نیمه دنبه ذکر شده و آن را حد وسط گوسفندان زل و گوسفندان دنبه دار کردی که در نواحی بجنورد و در مجاورت منطقه ترکمن صحرا وجود دارد، می دانند. چون دنبه در این گوسفندان همانند نژاد قره گل کوچک بوده و انتهای دنبالچه نیز یک زائده S شکل دارد، نیمه دنبه گفته می شود. رنگ بدن بره در موقع تولد سیاه و قهوه ای تیره بوده و در گوسفند بالغ به رنگ شکری تبدیل می گردد. رویش پشم در این نژاد کوتاه و بدون موج بوده و از پشم آن در قالیبافی استفاده می شود. از پوست این گوسفندان در

منطقه ترکمن صحرا پوستین های ظریف و سبکی تهیه می کنند، بدین جهت در برخی منابع این گوسفندان را پوستی نیز ذکر کرده اند (۹).

تنها مطالعه انجام گرفته در مورد این گوسفندان، گزارشات ایستگاه دامپروری گرگان می باشد (۱). در این گزارشات رنگ بدن از قهوه ای سیر تا روشن و شیری رنگ ذکر شده و عموماً هر دو جنس فاقد شاخ هستند. دنبه این گوسفند کوچک و دارای دنبالچه کوتاه و با خمیدگی S مانند می باشد. مشخصات بدن و رکورد تولیدات اندازه گیری شده گوسفندان آتابای در جدول ۱-۲ نشان داده شده است.

جدول ۱-۲: مشخصات گوسفند آتابای

مشخصات	قوچ بالغ	میش بالغ
قد (سانتی متر)	۷۳	۷۰-۸۰
طول تنه (سانتی متر)	۹۳	۹۱/۵
وزن تولد (کیلوگرم)	۴/۴۷	۴/۲
وزن ۹۰۰ روزگی (کیلوگرم)	۲۴/۹	۲۱/۵
وزن بلوغ (کیلوگرم)	۵۱	۴۵/۳۸
پشم سالیانه (کیلوگرم)	۲/۴۲	۱/۵۱
تولید شیر (۵/۵ ماه) به لیتر	-	۶۳-۷۰
ضریب باروری (درصد) ^۱	-	۸۷/۸
ضریب زایمان (درصد) ^۲	-	۹۵/۲
ضریب دوقلو زایی (درصد) ^۳	-	۶/۶

۱-نسبت تعداد میش بارور (زائیده+سقطی) به تعداد میش حاضر در موقع جفتگیری.

۲-تعداد بره متولد شده (زنده+مرده) به تعداد میش حاضر در موقع جفتگیری.

۳-نسبت بره متولد شده دوقلو به کل بره متولد شده زنده.

۱-۸- مشخصات کیفی بدن گوسفند نژاد دالاق

- ۱- شکل عمومی بدن کشیده، دست و پا بلند، دمبه دار، بدون شاخ، گوش ها بلند.
- ۲- روی بینی قوس دار، حدقه چشم برجسته، پیشانی پوشیده از پشم.
- ۳- بالای جمجمه کمی برجسته، نیمرخ محدب، گردن پوشیده از پشم.
- ۴- دست و پا درشت قلم.
- ۵- دنبه متوسط، دنبالیچه کوتاه با خمیدگی S مانند.

۱-۹- رنگ قسمت های مختلف بدن گوسفند نژاد دالاق

- ۱- پیشانی قهوه ای سیر تا روشن
- ۲- گونه قهوه ای سیر تا روشن
- ۳- سر قهوه ای سیر تا روشن
- ۴- روی بینی قهوه ای سیر تا روشن
- ۵- پوزه قهوه ای سیر تا روشن
- ۶- گردن قهوه ای روشن
- ۷- پس سر شیری رنگ
- ۸- مفاصل قهوه ای سیر تا روشن
- ۹- ساعد و ساق قهوه ای سیر تا روشن
- ۱۰- رنگ بدن شیری

لکه های سفید روی پیشانی و بینی و نواحی مختلف دست و پا در ۱۵ تا ۲۰ درصد گله مشاهده می شود که در شکل ۱-۱ تصاویری از این نژاد گوسفند آورده شده است (۱).

شکل ۱-۱: تصاویری از گوسفند نژاد دالاقی

